

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ, ΑΠΟ ΤΟΥ 1789
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1815.

5.

ΠΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΡΟΥ.

Η ΦΡΙΚΩΔΗΣ ἀρχὴ τοῦ 'Ροβεσπιέρρου ἤδη ἔπνεε τὰ λοίσδια· οἱ Παρισίνοι ἐπεθύμουν ἀπὸ καρδίας τὴν πτώσιν του, καὶ μόνον ἡ μεγάλη αὐτοῦ δύναμις κατεῖχεν ἀκόμη τὴν ὀρμὴν, ἥτις ἐμελλε νὰ σύρῃ καὶ αὐτὸν εἰς τὴν λαιμητόμον.

Τὴν 8ην 'Ιουνίου, 1794, μεγαλοπρεπῶς ἐώρτασε πρὸς τιμὴν τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος. Τάγματα μουσικῆς, ἄνδρες ὄρουφοι, καὶ γυναῖκες ἀνθοστεφανωμένοι, ἐπόμπησαν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἔπειτα δ' ἐμβῆκαν εἰς τὸν κῆπον τῶν Τουίλεριῶν, ὅπου ἦτον ἐκδομημένος εἶδος ἀμφιθεάτρου. Ἐνταῦθα ἐξεφώνησε λόγον ὁ 'Ροβεσπιέρρος, διακηρύττων νέον τι Φρήσκευμα.—ὀλίγον διάφορον τῆς ἀθεΐας,—τὸ ὁποῖον ἐπρότεινε νὰ συστήσῃ κατ' ὅλον τὸ Γαλλικὸν κράτος. Τὸ μουσικὸν τάγμα ἔπαιξεν ἀκολούθως συμφωνίαν τινά, εἶδος ἀλληγορικῶν δράματος παρεστήθη, καὶ ἄλλα κωμικὰ καὶ δυσσεβῆ ἐτελέσθησαν.

Εἰς τὴν ἀλλόκοτον ταύτην παράστασιν ἐφόρυσεν ὁ 'Ροβεσπιέρρος ἰμάτιον ἰσιδῆς, καὶ πῖλον μὲ πτερὰ κεκαλλωπισμένον. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις εἶχεν ἐπαγγελθῆν σφοδρὸν ἔρωτα "τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος," οἱ θεαταὶ κατὰ φυσικὸν λόγον ὑπέλαβον τὴν ἀσυνήθη ταύτην ἐπίδειξιν καὶ λαμπρότητα ὡς ἀπόπειραν αὐτοῦ, ὥστε νὰ ὑψωθῆ εἰς βασιλικὴν ἢ δικτατορικὴν δύναμιν. Ἄν εἶχον μετ' ἀκριβείας παρατηρήσειν τὰ συνεχῶς ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενα, δὲν ἤθελε βέβαια τοὺς λανθάνειν ὅτι, ὅσοι τρανώτερον περὶ ἐλευθερίας λαλοῦσιν, εἶναι οἱ καὶ μᾶλλον φίλαρχοι,—τῶν ὁποίων αἱ πράξεις διακηρύττουν "ἰσότητα μὲν ὄλων τῶν ἄλλων, ὑπεροχὴν δὲ δι' ἑαυτοῦς." Τὴν ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς, ὁ 'Ροβεσπιέρρος καὶ οἱ Μυρμηδόνες του ἐνήργησαν ὥστε νὰ τεθῆ νόμος ὑπὸ τοῦ βουλευτηρίου, ὁ ὁποῖος ἐξήλειψε πᾶσαν διατύπωσιν, ἀναβολὴν, δικηγορίαν, ἢ ἔθιμον, ὁπότε ὁ ἐγκαλούμενος ἐφέρετο ἐμπροσθεν τοῦ δικαστηρίου. Ἡ βουλὴ ἤθελε μὲν ἀντισταθῆν εἰς τοῦτο, καθὼ ἀφίνον καὶ τὴν ζωὴν ἐκάστου αὐτῶν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ τυράννου· ἀλλ' ὁ 'Ροβεσπιέρρος πεισματωδῶς ἐπέμεινε, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκλίνωσι. Μετὰ ταῦτα ἐγιναν αἱ σφαγαὶ μᾶλλον παρά ποτε πολυάριθμοι, ὥστε εἰς διάστημα ὀλίγων ἐβδομάδων ὁ ἀριθμὸς τῶν καθημέραν φονευομένων ἀνέβαινεν εἰς πενήκοντα κατὰ μέσον ὄρον ἐν Παρισίαις, καὶ ἀναλόγως εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις τῆς Γαλλίας.

Ἄλλὰ τώρα ἤρχιζον νὰ διγυνοῦσι καὶ οἱ ἄμμοι κοινῶν τοῦ 'Ροβεσπιέρρου· αὐτὸς μὲν, ὁ Σαιντιουστος, καὶ ὁ Κούθων, ἦσαν μίᾳς πολιτικῆς συνήγοροι· ὁ δὲ Βιλλαυδ Βαρέννιος, ὁ Κολλὸτ Ἐρβοῶς, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, συνηγόρου ὑπὲρ ἄλλης· τούτους μὴ ἰσχύσας ὁ 'Ροβεσπιέρρος νὰ ἐλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος του, ἐσχεδιάσατο τὸν ἀφανισμόν των, ὡς συνείδηξεν εἰς τοιαύτας περι-

στάσεις· Ἄφου ἠτοίμασε 3,000 ἄνδρας, οἵτινες νὰ ἐκτελέσωσι τὴν προσταγὴν τοῦ ἅμα διετάσσοντο, ὑπῆγεν εἰς τὸ βουλευτήριον ὥστε νὰ βεβαιωθῆ ὁποῖα ἦσαν τὰ ἐπικρατοῦντα ἐκεῖ αἰσθήματα. Πληροφορηθεὶς δ' ἐκ πολλῶν σημείων ὅτι τὸ ρεῦμα ἤρχιζε νὰ στρέφεται κατ' αὐτοῦ, ἐξῆλθε τοῦ βουλευτηρίου, καὶ μετέβη παρά τα εἰς τὸ 'Ιακωβινεῖον, τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου συνίστατο ἀπὸ τὰ ἴδια του πλάσματα. Εὐθὺς ἔκαμαν ἀπόφασιν οἱ αἰματοχαρεῖς οὗτοι νὰ δολοφονήσωσι τὴν ἐπαύριον ὅλα σχεδὸν τὰ μέλη τοῦ βουλευτηρίου. Οἱ βουλευταὶ ἐγνώρισαν εἰς ποῖον κίνδυνον εὐρίσκοντο, καὶ κατ' ὄλην τὴν νύκτα ἐξηκολούθουν τὴν συνεδριάσιν, ἀμφισβητοῦντες καὶ σκεπτόμενοι τίνι τρόπῳ νὰ ἐμποδίσωσι τὰ σχέδια τοῦ 'Ροβεσπιέρρου. Ἦτο νύξ φοβερωτάτη· καθότι ἤσθάνοντο ὅτι πρέπει ν' ἀπαλαχθῶσιν αὐτοῦ, ἢ νὰ κατασφαγῶσι.

Τὴν ἐπαύριον, 'Ιουλίου 9ην, ὅλα τὰ μέλη παρεῦρθησαν εἰς τὸ βουλευτήριον· ὁ δὲ Σαιντιουστος, ἐν ἀπὸ τὰ πλάσματα τοῦ 'Ροβεσπιέρρου, ἐπὶ τοῦ βήματος ἀναστὰς, ἤρχισε δημηγορίαν· διέκοψεν ὅμως αὐτὸν εἰς ἐκ τοῦ ἐναντίου κόμματος, μετ' ἄλλους πολλοὺς λόγους σφοδρῶς κατηγορήσας τὸν 'Ροβεσπιέρρον, ὅτι διὰ τῶν ἀπανθρωπιῶν του ἐπέφερον εἰς τὴν Γαλλίαν παντὸς εἶδους ἀθλιότητα. Καὶ ἄλλοι δὲ ὑπεστήριξαν τὴν κατηγορίαν, καὶ τέλος ἡ πλειοψηφία ἐπεκύρωσεν αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ βιαίας ταραχῆς. Ὁ 'Ροβεσπιέρρος καὶ οἱ πρῶτιστοι αὐτοῦ κοινῶν ἐστάλησαν εἰς τὴν φυλακὴν, μὲ σκοπὸν νὰ λαιμητομηθῶσι τὴν ἐπαύριον· ἀλλὰ διέσωσεν αὐτοὺς ὁ τῶν 'Ιακωβίνων ὄχλος, καὶ οὕτω ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τρομεροὺς ἀγῶνας κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς, καθότι καὶ οἱ στρατιῶται ἦσαν διαμερισμένοι· ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ὑπερίσχυσαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ 'Ροβεσπιέρρου, καὶ τὴν 10ην ἐθανατώθη. Τὰς τελευταίας στιγμὰς του ἐπέρασεν ἐν ἀγωνίᾳ σώματος καὶ πνεύματος σχεδὸν ἀνυπερβλήτων· ὅτι, ἐκτὸς τῆς μανίας καὶ ἀποτυχίας ἥτις ἔκαμνεν αὐτὸν νὰ φαίνεται ὡς δαίμων, εἶχε θραυσθῆν καὶ ἡ κάτω σιαγὼν του διὰ πιστολισματος, μὲ τὸ ὁποῖον ματαίως ἐζήτησε νὰ φωνεῖσῃ αὐτὸς ἑαυτόν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ πρῶτον ἐνόμισαν ὅτι τῶνόντι εἶχε σκοτωθῆν, ἐρρίψαν εἰς λάκκον τὸ σῶμά του, ὅπου ἔμεινε μερικὰς ὥρας· ἀλλὰ παρατηρήσαντες ὅτι ἐξῆ ἀκόμη, μετέφεραν αὐτὸν εἰς τὸ βουλευτήριον, ἀφου ἔδεσαν μὲ ὀλίγον πανίον τὴν σιαγὼνα του. Ἐκεῖ δὲ τὸν ἐρρίψαν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἔδρας, ὅπου εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀληθδόνος τόσον δυνατὰ ἐσφιγξεν ἓνα τῶν μηρῶν του διὰ τῶν ἐσχισμένων αὐτοῦ φορεμάτων, ὥστε οἱ ὄνυχες ἐμβῆκαν εἰς τὴν σάρκα, καὶ ἤματώθησαν. Ἐβάλθη ἔπειτα εἰς ἄμαξαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἐρρίτου καὶ Κούθωνος, καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ σφαγεῖον· τὰ ἐργαστήρια, τὰ παράθυρα, καὶ τὰ δώματα ἔγνεμον ἀπὸ θεατάς· ἐνῶ δὲ προέβαινεν ἡ ἄμαξα, κραυγαὶ ἀγαλλιᾶσεως ἤκούοντο πανταχόθεν. Ἡ κεφαλὴ του ἦτο τετυλιγμένη εἰς αἱματώδες πανίον, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχον δέσειν τὴν τεθραυσμένην σιαγὼνα του, ὥστε τὸ μελανὸν καὶ χλωμὸν αὐτοῦ πρόσωπον ἐξ ἡμισείας μό-

νον ἐφαινετο. Ὁ ὄχλος ἔκαμεν αὐτὸν νὰ σταθῇ ἐμπροσθεν τῆς κατοικίας του, καὶ τινες μητέρες, τῶν ὁποίων τοὺς υἱοὺς πρὸ μικροῦ εἶχε λαιμητομήσειν, κατέχεον τρομερὰς κατάρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὁ δῆμιος, προτομαζόμενος εἰς τὸ ἔργον του, ἀφῆρεσε τὸ πανίον ἀπὸ τὴν πληγὴν· ὁ Ῥοβεσπιέρρος τότε ἀφῆκε τρομερὰν κραυγὴν, ἡ κάτω σιαγὼν ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν ἄνω, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, ἔτι ζῶντος, παρίστανε θάμα ἐπίσης φρικῶδες, ὡς καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον κρατῶν αὐτὴν ὁ δῆμιος ἀπὸ τὰς τρίχας τὴν ἐδειξεν εἰς τὸ περιστάμενον πλῆθος. Οὕτως ἀπωλέσθη τὸ τέρας τοῦτο τῆς ἀνομίας· ἀλλ' ὀρθῶς παρετηρήθη, ὅτι " ἡ πτώσις αὐτοῦ ἦτον ὁ θρίαμβος τοῦ φόβου μᾶλλον παρὰ τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἡ εὐχαρίστησις μετ' ἧς πρέπει νὰ θεωρῆται εἶναι ἀτελής, ἐπειδὴ ὀλίγα τέρατα, χειρότερα καὶ παρ' αὐτὸν, ἦσαν οἱ πρῶτοι τῶν εἰς σφαγὴν αὐτὸν ἀποστειλάντων."

Ὁ θάνατος τοῦ Ῥοβεσπιέρρου ἐταπείνωσε μὲν τὸ βίαιον κόμμα, ἀλλὰ δὲν καθυπέταξεν αὐτό· πᾶσα δὲ τῆς βουλῆς ἀπόπειρα συνταγματικῶς νὰ τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα σφοδρὰν ἀπήντα ἐναντιότητα. Νόμος ἀγαπητὸς τοῦ ὄχλου ἦτο νὰ ὑπάρχῃ μία μεγίστη τιμὴ παντὸς εἶδους· τούτέστιν, οὐδεὶς ἔμπορος ἢ μεταπράτης νὰ μὴ συγχωρῆται ποτὲ νὰ πωλήσῃ τι ἐπέκεινα μιᾶς διωρισμένης τιμῆς, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ζητημένον. Τοῦτο δὲ συνέτεινε πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ συγχύσῃ τὰ οἰκονομικὰ τῆς Γαλλίας· ἐπὶ Ῥοβεσπιέρρου ὁ νόμος ἐνήργει ἀκωλύτως· ἡ δὲ μετέπειτα γενομένη κατάργησις αὐτοῦ ἦτον ἐν ἀπὸ τὰ αἷτια τῆς πρὸς τὴν βουλὴν ἐχθρας τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ λαοῦ. Κατὰ τρεῖς διαφόρους περιστάσεις, μεταξύ τῆς σφαγῆς τοῦ Ῥοβεσπιέρρου καὶ τῆς στερεώσεως τοῦ νέου συντάγματος, ἐπολιόρκησεν ὁ ὄχλος τοὺς ἀντιπροσώπους εἰς τὰς Τουίλεριὰς. Ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν περιστάσεων τούτων, ἄγριόν τι σῶμα τοῦ λαοῦ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀφώπλισαν τοὺς φύλακας τοῦ βουλευτηρίου, ἐβίασαν τὰς θύρας, καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου τὰ μέλη ἐσυνεδρίαζον. Εἷς ἡ δύο ὄχλαγωγοὶ ῥήτορες ἀναστάντες διεύθυναν τὸν λόγον πρὸς τὴν συνέλευσιν· εἰς διάστημα δὲ τεσσάρων ὥρῶν ἐπεκράτει ἀλλόκοτος ἀκαταστασία καὶ σύγχυσις, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τὰ μέγιστα ἐκινδύνεον. Ἐπὶ τέλους ὅμως εὗρηκαν οὗτοι τρόπον νὰ εἰδοποιήσωσι τὴν ἐθνικὴν φρουρὰν περὶ τῆς δεινῆς θέσεως, ἐν ἧ εὗρισκοντο· καὶ τοιοιτοτρόπως ἐκαθαρίσθη τὸ βουλευτήριον χωρὶς πραγματικὴν αἵματοχυσίαν.

Ἡ ταραχὴ τῆς 20ης Μαΐου (1795) ἦτο πολὺ σπουδαιότερα. Εἰς ταύτην, ὡς καὶ εἰς τὴν προλαβοῦσαν περίστασιν, πλῆθος μαινομένων γυναικῶν εἰσῆλθον βιαστικῶς εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ἀνέιδισαν καὶ καθύβρισαν τοὺς ἀντιπροσώπους. Ἀφοῦ δὲ ματαίως ἐπροσπάθησαν νὰ καταπραῦνωσιν αὐτάς, ὀλίγοι στρατιῶται τὰς ἐξέβαλον τῶν ἀκρατηρίων· ἀλλὰ τοῦτο μόνον παρεκίνησεν αὐτάς νὰ εἰσβάλωσιν μὲ ἀκάθεκτον ὄρμην εἰς αὐτὴν τὴν αἴθουσαν ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἀντιπρόσωποι, βοηθούμεναι ἀπὸ ἄνδρας ὀπλισμένους μὲ σκέπαρνα καὶ σφύρας. Οἱ ἀντιπρόσωποι σχεδὸν ἀνε-

τράπησαν ἐν μέσῳ τῆς ταραχῆς εἰσβολῆς, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγωσιν εἰς τὰς τελευταίας ἐδρας τῆς αἰθούσης. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, σῶμα ἐνόπλιον πολιτῶν ἐμβῆκε δι' ἄλλης θύρας, ἤρχισε προσβολὴν κατὰ τοῦ ὄχλου, καὶ ταχέως ἀπεδίωξεν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. Ἀλλὰ τὸ θηριῶδες πλῆθος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μάχην, ὀπλισμένον μὲ κοντάρια, σπαθία, καὶ τουφέκια, καὶ ἤρχισε φοβερὰν προσβολὴν κατὰ τῶν ἀντιπροσώπων, ἐξ ὧν εἰς ἐπιστολισθῆ, ἐσύρθη ἀπὸ τὰς τρίχας εἰς κυνοτροφεῖόν τι, καὶ ἐκεῖ ἐκατατομήθη. Πολλὰς ὥρας ἐπεκράτει μέγιστος θόρυβος, τῆς ἐθνικῆς φρουρᾶς μὴ ἐχούσης ἀρκετὴν δύναμιν ὥστε ν' ἀποδιώξῃ τοὺς ἐπαναστάτας· ἦτο δὲ σχεδὸν μεσονύκτιον, ὅτε ἰσχυρὸν σῶμα ὀπλισμένων στρατιωτῶν ἴσχυσε ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν εὐταξίαν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην συνέβη τι, δεικνύον πόσον αἱ αἱματώδεις σκηναί, τῶν ὁποίων οἱ Παρισίνοὶ πρὸ πολλοῦ ἦσαν θεαταί, εἶχον ἀπονεκρῶσειν τὰ πλέον κοινὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀφοῦ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν τοῦ προειρημένου ἀντιπροσώπου, ἐμπήξαντες αὐτὴν εἰς κοντάριον, τὴν ἐπόμπευσαν εἰς τὰς ὁδοὺς· ἔπειτα δὲ τὴν ἀπέθηκαν εἰς τὴν πλατείαν Λοδοβίκου ΙΕ', καὶ οἱ παῖδες ἐλάκτιζον αὐτὴν ἐνθεν κάκειθεν!

Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου ἐπεχείρησαν οἱ ἐπαναστάται τρομερὰν ἐφοδὸν κατὰ τῶν Τουίλεριῶν, ὅπου οἱ ἀντιπρόσωποι ἐσυνεδρίαζον. Εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρῶτ' προσεκλήθη διὰ τυμπάνων ὁ λαὸς, καὶ 30.000 ἄνδρων ταχέως συνηθροίσθησαν. Ἡ βουλὴ εἶχε προβλέψει στρατεύματα, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς μὲν ἦτον ὁ Βάρρας, δευτέρος δὲ ὁ Βοναπάρτης, περὶ τὰς ἀρχὰς ὧν τότε τοῦ πολεμικοῦ σταδίου του. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπαναστάται δὲν ἦσαν πλέον συμμιγῆς καὶ ἀκατάστατος ὄχλος, ἀλλὰ στρατὸς ἐν τάξει ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ Δανκιάν· ὥστε δῆλον ὅτι ἐμελλε ν' ἀκολουθήσῃ τακτικὴ μάχη εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων. Μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισεν ὁ ἀγὼν σπουδαίως· λόχοι ἐπυροβόλου κατ' ἀλλήλων ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς αὐτῆς ὁδοῦ· κανονοβολισμοὶ ἔστρωνον καταγῆς ὀλόκληρον σειρὰν ἀνθρώπων· τουφέκια ἐσύροντο ἐκ παραθύρων, δωματίων, ἐκκλησιῶν, γεφυρῶν, κτλ. Ταῦτα ἐχαρακτίζον ὄλην τὴν τρομερὰν ἐκείνην νύκτα, διότι ὁ ἀγὼν διήρκεσε μέχρι τῶν ἑξ ὥρῶν κατὰ τὴν προῖαν τῆς ἐπαύριον. Ἐνίκησαν δὲ τελείαν νίκην τὰ στρατεύματα τοῦ βουλευτηρίου, καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ φατρία δὲν ἴσχυσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπικύρωσιν νόμου τινὸς περὶ τοῦ νέου πολιτικοῦ συντάγματος. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ἣτις εἶχε συνεδριάσειν τρία ἔτη, διελύθη μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἐνήργησε καὶ ἐπαθε τινὰ τῶν πλέον παραδόξων συμβάντων ἀπ' ὅσα ἡ ἱστορία μᾶς ἀναφέρει. Ἡ ἐσχάτη νομοθετικὴ πράξις τῆς ἦτον ἀξέπαινος, μολονότι ἀρκετὰ περιωρισμένη· τούτέστιν, ἐκήρυξαν ἀμνηστειὰν τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων·—τοῦτο ἐννοεῖ ὄχι ὅτι ἤθελον ἀφήσειν τοὺς βασιλοφρονας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ὅτι οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὰς πρῶην ταραχὰς ἤθελον μείνειν ἀτιμώρητοι.—Ἔπεται ἡ συνέχεια.